

АТАК НА ИСТОРИЈАТА

Не само што е корисно, туку е и неопходно да се учи и да се знае историја, бидејќи доколку не го познаваме минатото не би можеле ниту да судиме за сегашноста и јасно да гледаме во иднината. "Историјата е сведок на времето, светлина на вистината, живот на спомените, весник на минатото, учителка на животот", рекол древен римскиот оратор, филозоф и политички деец Цицерон.

Историјата ги опфаќа сите концепти на човекот. "Кoj го контролира минатото, ја контролира и иднината", вели Џорџ Орвел. На Балканот, во историјата царува и квази наука од која е инфицирана и македонската средина. Историјата се политизира, се бара ревизија, нејзино препрочитување и прекројување, се искривуваат фактите, сè тоа е атак и доведува до мистификација, а резултат од тоа е фалсификувањето на некои историски настани, процеси, појави и личности. Мистификацијата, пак, раѓа уште едно зло на измама - демистификација со која божем се исправаат грешките и се прикажува 'вистина над вистините', со што често се создаваат нови невистини.

Автори на новите толкувања на историјата се разни научници, историчари, политичари, новинари и др. Нивните 'откритија' и идеи доаѓаат до израз и се манифестираат во разни изданија на книги, научни собири, разни написи и предавања, преку масмедумите и сл.

Ќе наведеме некои теми на кои најчесто се атакува и се на удар на мистификацијата. Кај соседите, за што повеќе значајни причини ни налагаат да ја познаваме и да ја почитуваме историјата, како и дејствувањето на различните фактори врз меѓусебните односи, чијашто историја тесно е испреплетена, има многу допирни точки, влијанија и заеднички елементи: територијално-географскиот, економскиот, политичко-воениот, идеолошкиот, религиозниот, национално-малцинскиот, културниот и особено историскиот. Во заемните односи со соседите е вкоренет и талогот на историскиот фактор во нивната политика и историска наука. Иако нашиот стремеж е градење меѓусоседски, блиски и пријателски односи, сепак кај нив во дел од политиката и науката сè уште има остатоци од товарот на освојувачките претензии од кои не можат да се ослободат.

Некои грчки фактори ја прикажуваат како грчка историјата на античките Македонци: препорачуваат во Македонија да се почитува и да се заштитува наследството на грчката традиција; Андартското движење 1904 - 1908 година го претставуваат како 'македонска борба', што всушност претставува геноцид над македонскиот народ; не ни го признаваат името, со што се крши меѓународното право; се јавуваат територијални претензии кон Република Македонија очекувајќи таа да се распадне; има обиди на светот да му се докаже дека нема македонски народ и нација; македонскиот јазик го прикажуваат како грчки дијалект, како што бил јонскиот и ајалскиот.

Не подолу во мистификацијата на историјата се и некои бугарски историчари, политичари и научници, во тврдењето дека Македонците се Бугари, Македонија е бугарска, македонскиот јазик е бугарски дијалект, сите позначајни настани имаат бугарски карактер и дека нашата историја е дел од бугарската историја. Доказ за наведено се многуте печатени историски дела, издадени во плуралистичкиот период, чии автори и рецензенти се истакнати историчари, доктори на науки и академици. Во однос на македонската историја не се разликуваат од оние пишувани во Живковистичкиот период и претходно. Во тој дух е и книгата на Божидар Димитров "Десетте лаги за македонизмот", теоријата за Македонците во Албанија - дека се Бугари, провокациите со "Радко" итн. Овие структури во Бугарија никако не сакаат да ја прифатат новата политичка и историска реалност на Балканот и старата вистина за посебноста на македонскиот народ и на неговиот јазик, историја, литература итн. Не сакаат да ги надминат старите заблуди, трауми и грешки.

Во фалсификувањето на некои историски факти со освојувачки претензии кон македонската историја и сегашност егзистираат и се појавуваат историчари и други научници и кај нашиот северен сосед. Тие сè уште не можат да се ослободат од баластот на големосрпскиот национализам и од идејата за голема Србија. Поради тоа, во разни публикации, искажувања и слично, до израз доаѓаат токму ваквите ставови во однос на македонската држава, македонската нација, историја, македонската црква и сл.

Има албански историчари, лидери, политичари и научници од Албанија, Косово и Македонија, кои тенденциозно ги извртуваат историските факти од националната и општата историја. Некои од таквите толкувања и ставови произлегуваат од дневната политика, а некои од Призренската лига и Платформата на Академијата на науките на Албанија од 1998 година; имаат подлабоки корени за решавање на албанското национално прашање: се тврди дека Албанците се автохтоно население и на туѓи територии; дека Скопје е главен град на Косово; дека албанскиот простор денес е распарчен меѓу 5 држави и се бара негово обединување; дека северниот дел од Македонија е албански; некои одат до таму правејќи ги Абрахам и Мухамед по потекло Албанци итн. Дискутабилни се прават и утврдените прашања за: Баликомбтар, градењето споменици на негативни личности во историјата, толкува-

Рубриците ФОРУМ и ПИСМА ја отсликуваат нашата отвореност кон јавноста. Овде автентично објавуваме и текстови кои не се во согласност со нашата уредувачка политика.

њето на судирот во Македонија во 2001 година, толкувањето за потеклото и националната припадност на Македонците муслимани, тврдејќи дека тие се измислена етничка категорија, дека прифаќаат туѓ идентитет, намерно испуштајќи ги историските факти; исламизацијата, јазикот, традицијата, културата и другите национални и верски обележја.

Ќе наведеме уште некои појави кои произлегуваат од разни извори и ја мистифицираат и ја замаглуваат историјата.

Има политичари кои не ја познаваат сопствената, а уште помалку историјата на соседите, а препорачуваат да се остави минатото и да се свртиме кон иднината. Има и такви политички елити кои имаат сопствена историја и манипулираат со неа.

Се бара ново читање на историјата каде се прават големи спекулации и фалсификати. Целта на тоа читање би била оправдана доколку се потпира на научна основа и на објективни факти, исправајќи ги грешките и негативниот набој, кој постојано предизвикува недоверба и непријателство, ако се премостат егоцентричните митологии со кои некои народи мафтаат како со национални истории.

Од разни структури, еднострано и без научна основа, се препорачува од историјата да се истакнува само позитивната - убавата страна. Судири, војни, убиства, злосторства и слично да се избегнуваат за да нема омраза и фрустрации. Но, заради комплетноста и целината на историјата, извлекувањето поуки и последици од негативната страна на историските настани, процеси, појави и личности и за да ѝ "гледаме на вистината в очи", како што вели Хегел, не би требало целосно да се изостави и таа страна. Зар треба да се изостават: ослепувањето на Самуиловите војници, инквизицијата, злоделата за време на Илинденското востание, данокот во крв, теророт на Метаксас, егзодусот на Македонците во Грција, холокаустот на Евреите, стрелањето во Ваташа, Дабница и други слични настани во историјата.

За судирот во 2001 година во Македонија има различни толкувања од историчарите, политичарите и други. За Македонците тоа беше борба со терористи. За Албанците - востание за политички и човекови права итн. Настаните се политизираат и од тоа произлегуваат предлози историјата да се учи до 1990 или 2000 година. Има предлози хронолошки да се учат само факти, без анализа на причинско-последичните аргументи. Од ваквите толкувања и настојувања страда современата историја, за која се препорачува да помине потребната историска временска дистанца, па потоа да се изучува. Се заборава на фактот дека врз основа на современата историја се оспособуваат оние кои ја толкуваат самостојно и критички да ги сфаќаат современите настани, што придонесува на нивно вклопување во современите текови. Според тоа, историската дистанца принципиелно треба, но не мора секогаш и за сите историски настани да се почитува, без оглед што притоа имаат влијание еден куп фактори, вклучувајќи ја и емотивноста на пишуваачот. Всушност, познато е дека во светот се напишани значајни историски дела за настани кои се случиле, без да се почитува историската дистанца.

Мистификацијата ја има зафатено и НОАВМ, нејзиниот народносен карактер, личностите и нејзините резултати.

Некои тврдат дека државата создадена со НОАВМ сè до 8.9.1991 година не била на македонскиот народ - туку на комунистите, на Коминтерната, била српско-комунистичка и сл. Корекциите кои се вршат на некои сегменти и личности на НОАВМ од компетентни личности и институции, се разбирливи и прифатливи, но да се негираат суштинските карактеристики и придобивки, стратегиските цели и остварените резултати, 24.000 жртви, да биде дилема фашистичката окупација, да се прават херои - соработниците на окупаторите, тоа е несфатлив и тежок фалсификат на победносна војна, која е дел од антифашистичката војна на светската историја. Со вакви тврдења се развиваат раздор и национална омраза, има тенденција на реваншизам и претензии да ѝ се суди и да ѝ се пресуди на целата НОАВМ и на државата создадена со таа војна.

Има уште многу прашања од националната и од општата историја кои се на удар на мистификацијата и чекаат научно разрешување. Некои од нив имаат поширок карактер и ја опфаќаат Европа и пошироко: прашањето за евроцентризмот - кој сè уште има приврзаници, историската дистанца, периодизацијата на историјата, изучувањето на современата историја, историјата на малите народи и малцинствата итн.

Според современите гледишта и препораките на Советот на Европа и на Европската унија, пред историјата како современа наука се поставуваат сериозни задачи: материјата да се интерпретира објективно и непристрасно, без искривување на фактите и непроизволно. Да бидат застапени научната методологија и научниот критички дух, да развива љубов кон вистината, но научните вистини никогаш не треба да се сфатат како конечни и апсолутни. Ако правилно се толкува, историјата воспитува и чувство на национален идентитет и ја развива националната свест кај луѓето.

Вредностите кои треба да ги гради историјата се: човекови права, демократија, слобода, еднаквост, владеење на законот, мирољубивост, толеранција, меѓународна соработка, независност и општа одговорност за создавање пријатни услови за сите.

Гледано низ научните принципи за учењето и толкувањето на историјата на фалсификаторите и мистификаторите им недостасува и намерно или не испуштаат од предвид повеќе нешта: научен пристап, критички дух, историска свест, студиозност во анализите во приказите и сознание за увид во целината, односно често парцијално гледаат на историските настани. Покрај тоа се и тенденциозни, со строго поставени цели и апетити. Доколку целината на историските настани би се губела од сознанието, тогаш тешко би можело да се зборува за вредноста на минатото. Парцијалниот однос не дава можност за синтеза на целината. Во врска со тоа познат е Хегеловиот став: "Вистинито е целината, а целината е само низ својот развој завршена суштина". Значи, човековото "сега" е синтеза на минатото, сегашноста и иднината, гледано во нивниот развој како целина.

**професор Наум Димовски,
Скопје**